SVEND GRUNDTVIG OG HANS FOLKEVISEUDGAVE

belyst ved Breve og Ansøgninger.

AF

†H. GRÜNER-NIELSEN

Den afhandling, der her offentliggøres, er, som det siges i indledningen, samlet og udarbejdet i anledning af 100-årsdagen for Svend Grundtvigs første lille Plan for en ny folkeviseudgave, 1847. Den blev ikke trykt i 1947; men under sin sidste sygdom vendte arkivar Grüner-Nielsen atter interessen mod den og ønskede, at den måtte blive trykt. Ganske kort tid efter arkivar Grüner-Nielsens bortgang modtog redaktionen derfor manuskriptet gennem dr. Nils Schiørring, og det publiceres her, i mindet om forfatteren, og i 100-året efter Sv. Grundtvigs første visebind.

Manuskriptet viser enkelte senere tilføjelser, der her er indføjet på deres plads, men er ellers gennemarbejdet og klart til at renskrive og sætte. Det har kun været nødvendigt at rette et ord eller en ordstilling hist og her, hvor rettelser i det først skrevne havde medført små inkonsekvenser; enkelte årstal o. l. er også korrigerede. Fru E. Grüner-Nielsen har været så venlig at foretage en kritisk gennemgang af arbejdet i dets færdige form.

De Breve og Aktstykker vedrørende Svend Grundtvigs Folkeviseudgave 1853—83, der her fremlægges som et lille Udpluk af det betydelige biografiske Materiale, der staar til vor Raadighed til Belysning af denne vor første danske Folkemindeforskers Liv og Levned, er samlet sammen i Anledning af 100-Aarsdagen for den lærde Forskers Fremlæggelse paa Tryk af en Plan til en ny stor dansk Folkeviseudgave. Men ogsaa uden Forbindelse med en saadan Mindedag kan det formentlig have almindelig Interesse at følge, delvis i Svend Grundtvigs egen Fremstilling, de ydre og indre Vanskeligheder, der fra første Begyndelse til hans pludselige Død fra Tid til anden optaarnede sig for ham under Arbejdet med Værket, som han selv allerede i 1853 maatte betegne ikke som blot en Tekstudgave, men som „et *Musæum* for Danmarks gamle Folkesang".

Efter Svend Grundtvigs Død d. 14. Juli 1883 bevilgede Staten 12.000 Kr. til Erhvervelse for Kgl. Bibliotek[1] af hans efterladte Samlinger, det var ialt 132 Pakker, indeholdende dels den store Samling Folkemindebidrag, der i Aarene 1843—1883 var indsendt til ham fra hele Landet (jf. Hans Ellekilde: Svend Grundtvigs Danske Folkesagn, i Danmarks Folkeminder 53, 1946—48), dels det vigtige Materiale til Fortsættelse af Folkeviseudgaven. Det er paa Grundlag af Breve i denne Samling, at Overbibliotekar Dr. Carl S. Petersen i Danske Studier 1905 S. 65 har kunnet give sin udmærkede Skildring af den livfulde litterære Fejde, som fra 1847 til Krigens Udbrud i 1848 førtes i Anledning af den af Svend Grundtvig fremlagte Prøve paa hans store Udgave af Danmarks gamle Folkeviser. Til Undskyldning for de ubeherskede Angreb, der fra ansete Forskere og Litterater dengang anvendtes overfor Svend Grundtvig, maa det dog altid erindres, at den af Grundtvig fremførte „Prøve" nærmest kun gav Visematerialet, men saa godt som ingen Oplysning om, hvad dette kunde bruges til. Der er overhovedet ingen Sammenligning mulig mellem Svend Grundtvigs tynde Indledning til „Elveskud" i Prøven og hans senere Redegørelse for samme Vise i Udgavens 2. Del i 1856, ikke at tale om hans store Udredning af Visens Udviklingshistorie i Tillægget til 4. Bind, hvor Grundtvig med fuld Overlegenhed behersker den folkloristiske Methode og forstaar at uddrage Resultater. Denne litterære Fejde og den i 1868 og 1869 af Vilhelm Møller og A. D. Jørgensen fremsatte skarpe Kritik af hans Rekonstruktionsmetode anvendt i den populære Udgave: Danske Kæmpeviser og Folkesange fra Middelalderen (1867), førte det gode med sig, at DgF-Udgaven blev en anden end den Materialsamling, Svend Grundtvig fra først af havde tænkt sig. Straks fra 1. Bind ses, hvilken fremskudt Plads den litterære Udredning har ved Siden af Udgivelsen af Visestoffet. Og efterhaanden blev det saaledes, at Grundtvigs Interesse for stadig Uddybning af de litterære Problemer med Hensyn til den enkelte Vises Udviklingshistorie, fremlagt under Form af „Tillæg" til de tidligere meddelte Viser, hemmede den fortsatte Udgivelse af nye Visetyper. Dog Svend Grundtvig var af en optimistisk Natur, der ikke kunde bringes til at mistvivle om at naa Vejs Ende. I 1883, kort før sin pludselige Død, udtalte han For-

[1] Grundtvigs Samling er i 1904 af Kgl. Bibliotek stillet til Raadighed for Dansk Folkemindesamling, der har udgivet en Katalog over Samlingen i Festskrift til H. F. Feilberg 1911.

visningen om, at han tænkte „selv at naa at gøre Arbejdet færdig", men at der dog „var nok tilovers at gøre", der da kunde udføres af hans unge Elever, Axel Olrik, som videnskabelig Kildeudgiver, og Ernst v. d. Recke, som Udgiver af en folkelig Udgave.

Medens den Modstand, der mødte Svend Grundtvig, før hans Folkeviseudgave var sikret, som tidligere meddelt allerede foreligger klart belyst, er de ydre Forviklinger af praktisk og økonomisk Art, der nødvendigvis senere maatte møde Grundtvig, naar hans Udgave fra at være et $6^1/_2$ Aars Ungdomsværk i Praksis blev omlagt i sin Plan til at kunne strække sig over en uoverskuelig Aarrække, ikke tidligere undersøgt. Hertil kom, at en saa livlig og praktisk anlagt Natur som Grundtvig ikke kunde nøjes med at være blot „Litterat". I en tidlig Alder var han kommen ind ved Militæret, men hans Hu stod særlig til en virkelig Lærergerning ved Universitetet. Grundtvig naaede sine forskellige Ønskers Maal. Men det er ikke saa underligt, at Udgiveren, Militærpersonen og Docenten — hertil kommer ogsaa Folkemindesamleren — undertiden maatte trække hver sin Vej; snarere er det mærkeligt, at Grundtvig kunde overkomme at faa saa utroligt meget udrettet. Et stort hidtil ukendt Stof til Belysning af Grundtvigs Forhold til Viseudgaven er blevet tilgængeligt ved Hjælp af det i 30 Aar baandlagte Materiale vedrørende Svend og Laura Grundtvigs Levned, der i 1910 efter Grundtvigs Svoger Jørgen Blochs Død tilfaldt Dansk Folkemindesamling. Og dette Stof fortjener nærmere at granskes. Kun det interessanteste af dette nye Materiale vil dog her nedenfor blive offentliggjort, nemlig saadanne Breve og Aktstykker, der *skildrer bestemte Situationer*. Det er mest Svend Grundtvig selv, der fører Ordet med sin sædvanlige brede lidt følsomme Stil. Et lille Udsnit af svundne Tider aabnes for os.

Det fremdragne vil stille os Ansigt til Ansigt med Svend Grundtvig i store Partier af hans Liv. Men helt tæt sluttes Ringen dog ikke. Til nærmere Forstaaelse er det nødvendigt først i Sammenhæng at fremdrage Hovedpunkterne i Svend Grundtvigs Levned. Svend (egl. „Svenn") Hersleb Grundtvig blev født 9. Septbr. 1824 i Prinsessegade lige overfor Vor Frelsers Kirke, som Søn af Digteren N. F. S. Grundtvig og dennes første Hustru Elisabeth Blicher. Han blev hjemmedøbt, men fremstilledes i Frelsers Kirke 29. Decbr.; som Faddere indskreves i Kirkebogen bl. a. Lægen Ole Bang, samt Højesteretsadvokat, senere Godsejer og Legatstifter F. W. Treschow; derimod er i Kirkebogen hverken indført Digteren B. S. Ingemann eller Præsten Peter Fenger,

der dog begge senere regnede S. G. som deres Gudsøn. I 1828 flyttede Faderen til Strandgade, hvor S. G. henlevede 11 Aar af sin Barndom. Drengen kom ikke i Skole, men undervistes af Faderen. Da han blev ældre lagde han sig især efter nordiske Sprog. Jón Sigurðsson var hans Lærer i Islandsk fra 1840. Af særlig Betydning for hans Udvikling var Faderens Erhvervelse 1839 af et hidtil ukendt Visehaandskrift fra 1656, hvorved hans Interesse ledtes ind paa et grundigt Studium af Kilderne til den danske middelalderlige Folkevise, og C. S. Ley, der var hans Lærer 1839, hjalp ham ved at udarbejde Beskrivelser af Visehaandskrifter. Det bør dog erindres, at en Afløsning af den Nyerup-Rahbekske Udgave 1812—14, der (fraset Melodierne) bragte saa lidt Nyt udover de fra Vedel-Syvs Visebøger velkendte Visetyper, allerede i 1820erne var anset nødvendig, idet Sagnudgiveren J. M. Thiele i 1822—23, mens han boede paa Bakkehuset, udarbejdede en Haandskrift- og Viseregistrant, hvorved han fremdrog over 250 hidtil utrykte Viser, saaledes som fremhævet af Chr. Molbech i Bemærkninger over de danske Folkeviser 1823, S. 113—14 Noten. Thiele overdrog senere sine Registraturer til Sv. Grundtvig, der dog næppe fik Brug for dem.

Efter en Rejse sammen med Faderen i Skotland udgav han skotske Folkeviser i Oversættelse 1842—46. Allerede 1843 paaviste han i Dansk Folkeblad de tidligere danske Folkeviseudgavers Utilstrækkelighed. I 1843, mens V. U. Hammershaimb laa paa Regensen, gjorde Grundtvig sig bekendt med færøsk og den færøske Kvaddigtning. Grundtvig blev Student i Oktober 1846 og tog 2den Eksamen i Foraaret 1847.

I Februar 1847 fremlagde han paa Tryk en Plan til en ny Folkeviseudgave, og i August udgav han en „Prøve", der i December udsendtes i ny Udgave, indvikledes herved i den kendte Polemik om Udgiverprincipper med baade Æstetikere og Videnskabsmænd, og udsendte i 1848 et selvstændigt Skrift: Etatsraad Molbech og Kæmpeviserne. Under Krigen indtraadte Sv. Grundtvig 1848 som frivillig menig i Hæren. Under Vaabenstilstanden 1849—50 tilbragte han, der i Juli 1849 var avanceret til Sekondløjtnant, et halvt Aar i København med at forberede Folkeviseudgaven, og den 3. Maj 1850 vedtog Samfundet til den danske Litteraturs Fremme at udgive Folkeviserne efter den grundtvigske Plan. Efter Krigens Genoptagelse indtraadte Sv. Grundtvig atter i Hæren, udnævntes 6. Okt. 1850 efter Slaget ved Isted 25. Juli til Ridder af Dannebrog og vendte 1851 tilbage til København

som tjenstgørende Løjtnant i Arméens Linje. Paa denne Tid (1851) tænkte han sig Muligheden af at kunne blive Docent i Engelsk, hvilken Post imidlertid blev besat med George Stephens.

Første Hefte af det store Folkeviseværk udkom i Februar 1853. Da Militærtjeneste og Informationer hindrede Sv. Grundtvigs Studier, optog han (efter en forgæves Henvendelse til sin Gudfader Højesteretsadvokat F. W. Treschow) et Laan paa 400 Rigsdaler hos sin Stedmoder og traadte 1. Juli 1853 à la suite i Arméen, hvorved han opgav sin Løn. Frigørelsen for militære Tjenestepligter varede til 1861. I denne Periode, 1853—61, i hvilken Sv. Grundtvig i 6 Aar oppebar det Smithske Stipendium, udarbejdede han med rastløs Flid I_2, II og III_1 af Folkeviserne (Febr. 1854—58) og „Íslenzk Fornkvæði", tillige arbejdede han med Indsamling af Folkeminder og udsendte som Folkemindeprøver „Gamle danske Minder" 1854—61. I Decbr. 1858 havde G. ægtet Laura Bloch, Datter af Grosserer Georg Bloch, og Søster til Arkivmanden Jørgen Bloch, som senere blev Grundtvig en meget værdifuld Arbejdsfælle ikke alene med Afskrivning af de gamle Visetekster efter Adelsvisehaandskrifterne, men særlig med Udarbejdelsen af en stor haandskreven Samling færøske Folkeviser (Føroyakvæði I—XVI) og en færøsk Ordbog. I 1860 tog Grundtvig Magisterkonferents, men nu indtraadte atter en vanskelig Tid for det videnskabelige Arbejde. I Foraaret 1861 maatte Grundtvig af pekuniære Grunde igen indtræde i aktiv Tjeneste i Hæren som Premierløjtnant i Infanteriet, det første Halvaar endda i en Provinsby, det andet i København. Men en ny Udvej viste sig ved Litteraturforskeren og Sprogmanden N. M. Petersens Død 1862; Konrad Gíslason rykkede nu op i Professuren, og hans Stilling som ekstraordinær Docent i nordisk Filologi blev ledig ved Universitetet. Grundtvig søgte denne Post, men havde en farlig Medbejler i den 32-aarige Sprogforsker K. J. Lyngby, der dengang lige havde gjort sig bekendt ved sine Studier over sønderjyske Dialekter og nordfrisisk. Resultatet blev, at begge blev ansat; Grundtvig modtog sin Udnævnelse 14/7 1863. 12/8 1863 tog han sin Afsked som Kaptajn, dog var hans militære Løbebane ikke dermed helt afsluttet, idet han en Del af Krigsaaret 1864 var Skoleofficer og 30. April 1868 indtraadte som Kaptajn i Fodfolkets Forstærkning, hvilken Stilling han beholdt indtil 8. Oktober 1879; til Gengæld for det Indtægtstab, han led ved sin Afsked fra Hæren, opnaaede han af Staten et Gagetillæg som Docent.

Ansættelsen ved Universitetet havde bragt Sv. Grundtvig i sikker Havn. Tjenstlige og personlige Forpligtelser — saasom Udgivelse af Retskrivningsordbøger og Eddaudgaver, Forsvar for at hævde Rigtigheden af den gamle Opfattelse af Eddamytologien og den islandsk-norske Heltedigtning som fællesnordisk (i Polemik mod den norske Skole (R. Keyser og P. A. Munch), som ikke vilde levne Danmark nogensomhelst Andel i den norsk-islandske Oldtids-Digtning), populære Vise- og Æventyrudgaver, Udgaver af Faderens efterladte Skrifter m. m. — alt dette har Grundtvig sikkert følt som nødvendige Adspredelser ved Siden af Folkeviseudgaven. Denne skred jævnt fremad, men var paa en Maade blevet et Sisyfusarbejde ikke alene paa Grund af Visematerialets kolossale Opsvulmen — takket være den mere og mere intense Folkeviseindsamling baade i Danmark (især E. T. Kristensens Virksomhed) og i hele Europa — men ogsaa paa Grund af den af Grundtvig valgte Methode: stadig at udarbejde vidtløftige Tillæg til det allerede engang udgivne i Stedet for at fortsætte med den egentlige Viseudgivelse og lade Tillæggene vente til sidst. Paa den Maade maatte Grundtvig ofte arbejde paa flere Bind samtidig. I Septbr. 1876 udgaves saaledes Folkevisernes 4. Dels 4. Hefte indeholdende Tillæg til Nr. 1—29; men i 1878 udgaves 5. Dels 2. Hefte indeholdende de nye Visetyper Nr. 267—285. Ved Grundtvigs pludselige Død 14. Juli 1883 i sin Villa paa Platanvej, Dagen efter et apoplektisk Anfald, laa omtrent rentrykt 4. Dels 5. Hefte indeholdende Tillæg til Nr. 29—56, Heftet blev udgivet i Oktober 1883; dog var Afsnittet om Elveskud udgivet som Særtryk allerede i 1881.

I sine sidste Leveaar havde Sv. Grundtvig nogle Vanskeligheder med den nominelle Udgiver af Folkeviserne, „Samfundet til den danske Litteraturs Fremme", hvilket Selskab førte en hensygnende Tilværelse. Formanden, Politikeren og Digteren Carl Ploug, ønskede Selskabets snarlige Opløsning og manede 1877 forgæves Sv. Grundtvig til det umulige: en hurtig Afslutning af Viseudgaven. To Maaneder før Sv. Grundtvigs Død maatte Ploug minde ham om, at han burde sætte Afslutningen af 5. Bind som sit begrænsede Maal; i hvert Fald vilde Litteraturselskabet ikke fortsætte udover denne Grænse. Det er da ogsaa i god Overensstemmelse hermed, at der ved Selskabets Opløsning 30/3 1886 blot blev henlagt Kapital til Afslutning af 5. Del. De manglende to Hefter (indeh. Nr. 286—315) af dette Bind blev da 1889—90 udarbejdet og udgivet af Axel Olrik. Først noget senere fortsattes Udgaven

af Axel Olrik og nu i Forbindelse med et nyt Selskab: „Universitetsjubilæets danske Samfund", og under den nye Titel: Ridderviser. Efter Olriks Død 1917 fik Udgaven en foreløbig Afslutning ved Udgivelse 1920—23 af 9. Bind (ialt er derved behandlet 539 Visetyper), men fortsættes stadig ved Udgivelse af Teksttillæg og Melodier (i Bind 10 og 11).

Grundtvig opnaaede 1869 Titel af Professor og blev 1877 Æresdoktor ved Uppsala Universitet, i 1871 fik han Sæde i den Arnamagnæanske Kommission og blev 1868 Medlem af Videnskabernes Selskab; 1879 var han Medstifter af Samfundet til Udgivelse af gammel nordisk Litteratur.

Grundtvigs Hustru, Laura, der i den meste Tid af Ægteskabet havde været syg og sengeliggende, men dog overlevede ham i 8 Aar, stiftede et Legat, der bar Svend Grundtvigs Navn. Legatets Kapital er senere betydelig forøget ved testamentarisk Gave af Axel Olrik († 1917). Paa Grundtvigs Grav paa Frederiksbergs Kirkegaard opsatte Venner paa Muren om Kirkegaarden en Portrait-Medaillon i Legemsstørrelse, modelleret af V. Bissen; den afsløredes paa Aarsdagen efter Grundtvigs Død, C. Ploug holdt Mindetalen. I varme Ord mindede han om Sv. Grundtvigs Betydning særlig som Viseforsker og paapegede, at Opgaven under Arbejdets Udførelse var bleven saa stor, „at den umulig kunde løses af én Mand eller i ét Slægtled", derfor var det „ingen Skam for ham, at han i 30 Aar med al sin Arbejds- og Samlerflid ikke naaede det begrænsede Maal, som han med stor Selvovervindelse til sidst maatte sætte sig". Med Rette paapegede Ploug ogsaa, at det var Grundtvigs Ære, „at have efterladt store, enestaaende Samlinger i den skønneste Orden, hvori hans Disciple og Efterfølgere paa samme Bane ville finde alt eller dog meget lagt til Rette for sig".

De nedenfor meddelte Skrivelser er alle hentede fra Laura Grundtvig og Jørgen Blochs tidligere nævnte efterladte Samlinger vedrørende Svend Grundtvig. Breve og Skrivelser affattede *af* Svend Grundtvig meddeles efter dennes bevarede Kladder. Brevene *til* Svend Grundtvig meddeles efter de bevarede Originaler. Det fremdragne Stof trænger næppe til nogen Kommentar. Nr. 1—4 belyser Svend Grundtvigs vanskelige økonomiske Stilling i Foraaret 1853 lige efter Udgivelsen af 1. Hefte af det store Værk. Først forsøger Grundtvig Henvendelse til sin Gudfader Advokat Treschow om Understøttelse til frit Studium (1 a), men da han faar et blankt Afslag (1 b), skriver han et høfligt Undskyldningsbrev (1 c). Pengene laaner han saa hos sin Stedmoder Maria

Grundtvig f. Carlsen, og er i slem Knibe, da den laante Sum afkræves ham efter hendes Død i 1856 (1 d). Nr. 2 a og 2 b oplyser om Grundtvigs ihærdige Bestræbelser for at opnaa Universitetsansættelse for derved for anden Gang at fries fra den militære Tjenestes Byrder, og giver tillige interessante Oplysninger om hvad han selv ansaa for betydningsfuldest af de enkelte Dele af Folkeviseudgaven. Nr. 3 a, 3 b og 4 afslører Grundtvigs Vanskeligheder med Litteratursamfundet, der var sin Opløsning nær og ønskede Afslutning paa Viseudgaven snarest mulig. Nr. 5 er af Interesse ved den Udførlighed, hvormed Grundtvig gør Rede for sit Arbejde ogsaa udenfor Folkeviserne.

1 a.

(Svend Grundtvig anmoder Højesteretsadvokat Treschow om Laan.)

Naar Undertegnede vover at udbede sig Deres Højvelbaarenheds velvillige Opmærksomhed for denne Skrivelse, da er det ikke fordi han troer at kunne gjøre Krav paa nogen personlig Velvilje, da han, skjøndt Deres Gudsøn, dog er Dem personlig ganske ubekjendt; men det er, fordi han troer, at den Sag, han vil tale, vil kunne gjøre Regning paa Deres Sympathi.

Det er mig sagt, at den Udgave af Danmarks gamle Folkeviser, hvis 1ste Hefte efter mangeaarige Forberedelser i dette Aar er udkommet, har vundet Deres Højvelbaarenheds Bifald. At grunde et saadant Museum for Danmarks gamle Folkesang til Oplivelse og Belæring for danske Folk i Nutid og Fremtid, det har i de mange Aar (siden 1841), jeg saa vidt muligt udelukkende har beskjæftiget mig med Studier og Forberedelser til dette Arbejde, været min Tanke, jeg kunde næsten sige: min Lidenskab. Krigen gjorde Fordring paa en anden Art af Deltagelse i Kampen for Danmarks Ære og Selvstændighed, og jeg fulgte villig dette Kald, hvorved 3 Aar tabtes for min videnskabelige Uddannelse og Virksomhed. Krigen bragte mig ind i en Stilling, som jeg siden ikke har troet at kunne opgive, da den gav mig Bidrag til Erhverv, som jeg ikke vel kunde undvære, eftersom det Arbejde, jeg egenlig levede for, ikke var et saadant, at jeg ogsaa kunde leve deraf. Muligheden for, at jeg kunde forblive i den militære Tjeneste, uden — hvad jeg under ingen Omstændigheder vilde — at opgive min egenlige fredelige Livsvirksomhed, var imidlertid ganske knyttet til, at jeg maatte kunne forblive i Kjøbenhavn. Dette har hidtil lykkets mig. Om end mine Tjenstforretninger have ikke lidet sinket og hindret mit Arbejde, have de dog ikke afbrudt det, og jeg har endelig været istand til at begynde Udgivelsen af det omtalte Værk. Det har dog aldrig været min Hensigt for bestandig at blive staaende i Armeen i Fredstid, men kun foreløbig ved min Tjeneste i den at erhverve mig de Subsistensmidler, som jeg ellers, om jeg forlod den nu, maatte søge tilvejebragte ved andre Forretninger, navnlig Informationer, der ligeledes laae udenfor min videnskabelige Virksomhed og som

let vilde blive ligesaa hindrende — ifølge den større aandelige Medvirken, maaskee endog mere trættende og hindrende — for denne, end den væsenlig physiske Tjeneste, som Militærstanden udkræver.

Det hele Værk, hvorpaa jeg arbejder var beregnet at skulle udkomme i Løbet af 5—6 Aar (regnede fra 1ste Januar 1852), men Erfaringen har viist mig, at jeg, naar jeg maa dele mig imellem de militære og de litterære Sysler, kun kan fremme det med halv saa stor en Hurtighed. Derved trækkes Arbejdet saa foruroligende i Langdrag, at jeg næsten maatte fortvivle om at faae det bragt til Ende; og derfor har det længe været mit Ønske at kunne, ialfald for et Par Aar, ganske hellige min Tid til det litterære Arbejde, hvad jeg vilde kunne, om jeg kunde afsee den Gage, jeg i denne Tid skulde oppebære, uden at maatte ved andre Beskjæftigelser søge det opstaaede Tab i Indtægter suppleret. Thi naar jeg maatte informere for at leve, saa vilde der, efter min Overbevisning, intet være vundet men snarere tabt for min litterære Arbejdskraft; saa herpaa var altsaa ikke at tænke. Hvad der saaledes længe har staaet for mig som et Ønske: at kunne for en Tid (i Løbet af hvilken der muligviis kunde aabne sig andre Veje for mig til Livsophold, ved Beskjæftigelser, der ikke laae udenfor mine Studier) udtræde af Militærtjenesten, det er nu ikke blot blevet mere levende, men næsten til en bydende Nødvendighed derved, at jeg ved extraordinære Tjenesteforretninger (Exerceerskole og gymnastisk Institut) i henved 5 Maaneder af indeværende Aar vil blive nødsaget til *ganske* at lægge mine litterære Sysler tilside, og altsaa blive sat ud af Stand til endog kun tilnærmelsesviis at opfylde de mig paahvilende litterære Forpligtelser. Og efter Udløbet af denne Tid vil det endda være meget tvivlsomt, hvorvidt jeg vil kunne forblive her i Staden, eller om jeg ikke da, efter at have offret de 5 Maaneder, faaer Valget imellem: at følge min Afdeling til Garnison i en anden Landsdeel, eller da at udtræde af Tjenesten.

Under disse for min litterære Virksomhed mistrøstende Udsigter opstod den Tanke hos mig at søge en Udvej af denne vanskelige Stilling ved en frimodig Henvendelse til en af Landets Rigmænd, til hvem jeg jo stod i en Slags Forhold, som jeg havde erfaret med Interesse betragtede min begyndte litterære Virksomhed og som ved tidligere Lejligheder havde viist sig redebon til kraftig at understøtte hvad der kunde tjene til Gavn for Fædrelandet.

Det Spørgsmaal eller den Bøn, som jeg da vover herved at henvende til Deres Højvelbaarenhed, er: om De skulde føle saa megen Interesse for det Arbejde, hvis Begyndelse De har seet, og hvis værdige Fuldendelse er mit Livsformaal, at De kunde have Lyst at hjælpe mig til for det første i eet Aar ganske at kunne leve for det. Eet Aars Gage er for mig i min nuværende Stilling omtrent 400 Rbdlr, og denne Sum er det altsaa, som jeg har tænkt at bede Dem tilstaae mig i den angivne Øjemed for 1 Aar, fra 1ste Juli dette Aar at regne. Jeg vil da søge om at blive stillet à la suite for dette Tidsrum.

Det har kostet mig Overvindelse at henvende dette Andragende til en Privatmand, hvem jeg ikke engang er personlig bekjendt, men jeg har anseet det for min Pligt mod den Sag, der ligger mig saa meget paa Hjærte, ikke at lade mig afholde ved Frygt for et Skin, hvor en gavnlig Virkelighed kunde være at vinde. Denne Virkelighed er ikke nogen per-

sonlig Gunst, som jeg ikke trænger til, og som jeg vilde skamme mig ved at forlange; men det er en for Fædrelandet og Videnskaben gavnlig Gjernings uforstyrrede Fremgang, som jeg ikke af personlig Ømfindtlighed tør lade hæmmes.

Jeg undertegner mig Hr. Conferensraad

Deres med dybeste Højagtelse
ærbødige
Svend Grundtvig.

Kjøbenhavn, d. 18de April 1853.

Højvelbaarne
Hr Conferenceraad de Treschow til Brahesborg.
Storkors af Danebrog o. s. v. o. s. v.

1 b.

(Treschows Svar.)

Kiøbenhavn den 26. April 1853.

Det gjør mig ondt Høistærede! at jeg ikke kan opfylde Deres Ønske. De vil vist ikke forlange af mig at jeg skal angive mine Grunde herfor; thi det er ikke usandsynligt at vore Anskuelser i denne Henseende kunne være afvigende, og at De saaledes ikke vilde finde mine Grunde overbevisende.

Hvorfor da anføre dem?

Jeg har fuldkommen forstaaet Dem, at De ikke har anmodet mig om nogen personlig Gunst, og jeg haaber derfor, at denne Forskjellighed i Anskuelser ikke vil foraarsage noget Skaar i den gode Forstaaelse, som hidindtil har funden Sted imellem os; thi skjøndt vi forsaavidt ere hinanden ubekjendte, som jeg i det mindste ikke kjender Dem, naar jeg møder Dem, maa der dog finde en vis gjensidig Tillid Sted, eftersom De neppe ellers saa frimodigen havde henvendt Dem til mig, og jeg da heller ikke ved at svare Dem, havde næret den Overbeviisning, at De hverken vil misforstaae eller miskjende min Oprigtighed. —

Forbindtligst
Treschow

S T
Hr Lieutenant v Grundtvig
Ridder af Dbg

1 c.

(Svend Grundtvigs Svar.)

Idet jeg herved har den Ære skyldigst at meddele, at D. H. skrivelse af G. D. rigtig er kommet mig tilhænde, kan jeg ikke undlade, at bevidne Dem min oprigtige tak og påskønnelse af den måde hvorpå De har opfattet og besvaret det spørsmål, jeg havde været så dristig at stille til Dem, ganske uanset, at De ikke har fundet anledning til at gå ind på opfyldelsen af det deri indeholdte ønske. Jeg kan ikke andet end ganske samstemme med D. H. i den bemærkn. at min skete henvendelse til Dem forudsatte tillid. Kun til den, til hvem jeg nærede tillid, for hvem jeg nærede højagtelse, kunde jeg henvende mig således og kun af en så-

dan vilde jeg modtage, kun en sådan vilde jeg skylde opfyldelsen af det yttrede ønske. Derfor henvendte jeg mig til Dem og ikke — hvad måske let for fjærnere stående vilde syntes rimeligere — til nogen anden.

Tillad mig derfor at håbe, D. H. at jeg ikke ved det skridt jeg har vovet at gøre, selv om det skulde være mindre vel betænkt, har vakt et ugunstigt omdømme hvor jeg såre nødigt vilde det, om

Deres

27/4—53 Med Højagtelse og Ærbødighed
forbundne
S. G.

1 d.

(Svend Grundtvig gør Rede for Anledningen til et Laan hos sin Stedmoder.)

I Anledning af den af Deres Velbaarenhed, som Curator i min afdøde Stifmoders, Fru Maria Grundtvigs, Bo, til mig stillede Forespørgsel, angaaende en Sum af 400 Rigsdaler, som i min afdøde Stifmoders Papirer findes noteret, som et mig ydet Laan, skulde jeg ikke undlade herved at meddele, at bemældte Sum ganske rigtig af Fru Grundtvig er ydet og af mig under 15de Maj 1853 modtaget som et Laan, uden at der enten derfor udstedtes nogen Forskrivning, eller var Tale om nogen Forrentning, saa lidt som om Tiden eller Maaden, hvorpaa Tilbagebetaling skulde finde Sted. Laanet ydedes mig af Fru Grundtvig, for derved at lette mig overgangen fra min lønnede stilling i Armeen til den ulønnede, hvori jeg strax efter Modtagelsen af bemældte Sum indtraadte, ved fra 1ste Juli 1853 at træde à la suite i Armeen uden Gage p. p.; og denne Stilling vedvarer endnu og vil formodenlig vedvare, indtil jeg kan indtræde i en anden af Staten lønnet Stilling, hvortil jeg i Mellemtiden har forberedt mig.

Det vilde, under de endnu stedfindende Forhold, være forbundet med megen Vanskelighed for mig at tilbagebetale den ommældte Sum; hvorfor jeg herved tillader mig at henstille til Deres Velbaarenhed, om der ikke med den nævnte Sum maatte være at forholde i Overensstemmelse med Laangiverindens utvivlsomme Tanke, saaledes, at dette Krav, som jeg herved vedkjender mig saaledes, som det fra først af stiftedes: som et mig velvilligen ydet rentefrit Laan paa ubestemt Tid, maatte kunne henstaae og udlægges pro qvota til Boets Arvinger, for af mig at indfries da, naar det Formaal, til hvis Opnaaelse Laanet blev ydet, maatte være opnaaet, og jeg befinde mig i en Stilling, hvori jeg, uden at indvikles i Forlegenheder, kunde tilbagebetale Summen til Laangiverindens Arvinger.

Kjøbenhavn, d. 25de Juli 1856.

Med Højagtelse ærbødigst:
Svend Grundtvig.

Velbaarne Hr. Procurator
N. Levinsen.

2 a.

(Svend Grundtvigs Ansøgning til Ministeriet om Ansættelse som Docent.)

Kjøbenhavn den 19de Juni 1862.

Til Cultusministeren.

Da jeg troer at turde antage, at der i Anledning af Etatsraad N. M. Petersens dødelige Afgang vil blive Tale om at ansætte en extraordinær Docent i nordisk Philologi ved Kjøbenhavns Universitet, saa tillader jeg mig herved at fremtræde med underdanig Ansøgning om at vorde kaldet til denne Post.

Fra min tidligste Ungdom af har jeg viet mig til Studiet af Nordens Sprog, Literatur og Cultur. I mit 16de Aar (1840) modtog jeg den første Undervisning i Islandsk og har siden stadig fortsat mine Studier og udvidet mine Kundskaber, som jeg i Aaret 1860 underkastede Universitetets Prøvelse ved en da bestaaet Magisterconferens i „*nordisk Philologi*" under Professorerne N. M. Petersen, K. Gislason og C. Hauch. Jeg havde der navnlig Lejlighed til i en i Løbet af sex Uger forfattet større Afhandling om Nordens Poesi gjennem Oldtid og Middelalder at godtgjøre min Fortrolighed saavel med det gamle Nordens Literatur som med dets Sprog i dettes vanskeligste, dets poetiske Skikkelse; ligesom jeg ogsaa da ved de tre holdte offenlige Prøveforelæsninger: den første med otte Dages Varsel om „de nordiske Kæmpevisers Vigtighed i sproglig Henseende", den anden med to Dages Varsel om „Allegoriens Anvendelse i Mytherne" og den tredie med sex Timers Varsel om det eddiske Digt „Vegtamskviða", — tør troe at have viist Kyndighed, Modenhed og Evne til at benytte det mundtlige Foredrag. Foruden Studiet af nordisk Philologi i alle dens Grene: Sprogvidenskab, hvor jeg tillige har lagt mig efter Gothisk og Angelsaxisk, Mythologi, Archæologi, Sagn- og Culturhistorie, samt ældre og nyere Literatur, har jeg ogsaa i en Række af Aar i et betydeligt Omfang dyrket Studiet af almindelig Etnologi og af den hele europæiske Middelalders Literatur, der navnlig bliver af Betydning for Indsigten i de nordiske Folks senere literære og culturhistoriske Udvikling.

Min væsenligste Adkomst til at komme i Betragtning til den her søgte Post troer jeg imidlertid at maatte søge i min Offenligheden foreliggende literære Virksomhed. Denne kan vel ved første Øjekast synes at være af en saa speciel og ensidig Art, at den vel kunde bære Vidnesbyrd om Dygtighed og grundig Indsigt i en vis bestemt Retning, men derimod ikke kunde gjøres gjældende, hvor Spørgsmaalet var om en mere omfattende Indsigt og Dygtighed. Næst her at opregne de vigtigste af mine udgivne Skrifter, skal jeg derfor stræbe nærmere at paapege, hvorledes jeg dog formentlig i disse har givet Prøver baade paa almindelig videnskabelig Dygtighed og paa særlig Indsigt i forskjellige Grene af det Fag, som jeg ønskede at findes skikket og værdig til at foredrage og repræsentere ved Siden af den nordiske Philolog, der alt nu virker ved Universitetet.

De større af mig udgivne Skrifter ere:

1. Danmarks gamle Folkeviser, udgivne og oplyste. 1ste, 2den og 3die Deel (1853—62), omfattende de mythiske, sagnhistoriske, legenda-

riske og historiske Viser, 182 i Tallet. — Tredie Deels sidste Hefte, hvori Viserne Nr. 146—182, der omhandle historiske Personer og Begivenheder fra Tiden 1286 til 1613, har vel endnu ikke forladt Pressen, men vil udkomme i Løbet af denne eller næste Maaned.

2. Íslenzk Fornkvæði, udgivne i Forening med Jon Sigurdsson, 1ste, 2det og 3die Hefte (1854—59).
3. Engelske og skotske Folkeviser, fordanskede med oplysende Anmærkninger (1842—46).
4. Gamle danske Minder i Folkemunde, samlede og udgivne. 1ste, 2den og 3die Samling (1854—61).

Hvad det under 3 opførte Arbejde angaaer, da er det jo et tidligt Ungdomsarbejde og gjør ikke Krav paa videnskabelig Betydning, hvorfor det ej heller her udkræver videre Omtale. Det under 2 opførte er vel af større Betydning, eftersom de der for første Gang offenliggjorte islandske Folkeviser danne et ikke uvigtigt Led i den nordiske Middelalders Literatur, ligesom jeg da ogsaa tør paaberaabe mig det som Vidnesbyrd om min nordiske Sprogkyndighed; men de der tilføjede Oplysninger ere saa kortfattede, at de ikke her kunne gjøre Krav paa særlig Omtale. Angaaende de under 4 opførte Samlinger, da maa det ogsaa her bemærkes, at de ikke gjøre Fordring paa at ansees som noget egenligt Literaturværk. De ere kun foreløbig udgivne som Prøver, for at fremme den fortsatte Indsamling af et omfangsrigt Materiale, der først efter at have opnaaet en vis Fuldstændighed, derefter at være omhyggelig sigtet og ordnet og endelig at være gjort til Gjenstand for en grundig, kritisk og comparativ Behandling vil kunne yde Videnskaben Udbytte. Men med de Resultater for Øje, som navnlig Jakob Grimm og hans Skole (J. W. Wolf, Adalbert Kuhn, Karl Müllenhoff og flere) have vidst at afvinde folkelige Overleveringer af denne Art, og hvorom navnlig Værker som „Deutsche Mythologie" og „Deutsche Rechtsalterthümer" bære Vidnesbyrd, kan jeg ikke være i Tvivl om det ønskelige i ogsaa for Danmarks Vedkommende at tilvejebringe saadanne Samlinger, der sikkerlig ville blive af Betydning for alle Grene af den nordiske Philologi, navnlig for Mythologien, Culturhistorien og Lingvistiken.

Jeg vender mig da nu til mit under 1 opførte Hovedværk, den store Udgave af Danmarks gamle Folkeviser, hvis tre første Dele udgjøre 125 Ark og omfatte 182 Viser, af hvilke hver enkelt er forsynet med en egen Indledning. En Deel af disse Indledninger ere i og for sig Monographier af et temmelig betydeligt Omfang, af historisk, sagnhistorisk og literærhistorisk Indhold. Forinden jeg imidlertid gaaer over til nærmere at paapege nogle af de i disse Afhandlinger formentlig indeholdte Beviser paa en mere omfattende videnskabelig Dygtighed, samt nogle af de gjennem dem vundne videnskabelige Resultater, troer jeg at maatte udtale mig om dette Værk i Almindelighed og om den Folkeviseliteratur, det er dets Formaal at bevare, benytte og oplyse.

Hvad først det sidste: selve den nordiske Folkevise fra Middelalderen angaaer, da skal jeg, foruden at henvise til mine „Forord" til Udgavens forskjellige Dele, samt til „Tillægsbemærkninger" til andet Oplag af min „Prøve" (1847), imod en endnu kun altfor almindelig urigtig Anskuelse om dens Betydning og Plads i Nordens Literatur, anmærke følgende: Folkevisen er den eneste originale poetiske Production, som det skandi-

naviske Norden udenfor Island har at opvise fra hele Middelalderen. Den er endog, paa Lovbøgerne, nogle mindre betydelige Krøniker, samt Oversættelser nær, den eneste Literatur, Nordens Folk udenfor Island have fra Middelalderen. Fra Oldtiden have disse umiddelbart og i Modersmaalet saa godt som intet, og fra Middelalderen væsenlig kun denne Digtning, hvormed de nynordiske Folks Literatur da saa at sige først begynder. Da nu en stor Mængde af Oldtidens Sagn, som ellers kun findes bevarede i de paa Island optegnede Oldkvad og i de der opskrevne eller forfattede Sagaer, ere fra de for alle Nordens Folk oprindelig fælles Oldkvad gaaede umiddelbart over i vor Middelalders Folkevise, i hvilken de tildels have holdt sig i Folkets Mund og Minde indtil denne Dag, saa danner denne Digtning, frembragt i alle de nordiske Riger og Lande i Tidsrummet fra 11te til 16de Aarhundrede, ikke alene ved sin Tid, men endnu mere ved sin Beskaffenhed, en bred og fast Bro over det svælgende Dyb, der ellers vilde adskille det gamle Norden fra det nye. Og ligesom den forbinder det gamle og det nye Norden, saaledes danner denne Digtning ogsaa et vigtigt Forbindelsesled mellem de nynordiske Folk, hvis Fælleseje den er, og paa hvilke den endnu den Dag idag udøver en væsenlig Indflydelse. Ikke alene har den nynordiske Digtekunst fra den hentet en stor Del af sine Æmner og Ideer; men det for den nordiske Folkevise ejendommelige og overalt i og med den forplantede Sprog, der paa een Gang danner en Enhed mellem de i de nyere Literaturer mere adskilte nordiske Sprog og en Overgang til deres fælles Kilde, det oldnordiske, — det har været og er endnu den rige og levende Kilde, hvoraf den nynordiske Poesi har øst Foryngelse i Kraft og i Ynde. Uden væsenlig Paavirkning af denne Digtning vare Evald, Øhlenschlæger, Grundtvig, Ingemann, Hauch, Hertz, Winther og flere aldrig blevne de nationale Digtere, de bleve. I Folkevisen fandt de Tilknytningen til det gamle og til Folket; den lærte dem den nationale Sprogtone og Rhythme, hvori de fra ny af skabte en national Kunstpoesi, der i sig kunde rumme ikke alene Middelalderen, men ogsaa Nordens Oldtid.

Jeg har troet her at maatte antyde denne Folkevisens almindelige, man kunde vel endog sige centrale, Betydning, fordi jeg troer at maatte være forberedt paa at møde og maa ønske at fjerne den Fordom imod mig og min formentlige Adkomst til at optræde som Lærer i nordisk Philologi: at jeg nu saa længe skulde have syslet med en ren Specialitet, saa at sige have dvælet i en saa fjern Afkrog af Nordens Literatur, at jeg vel maatte savne det videnskabelige Overblik over den, og ikke i min Offenligheden foreliggende (men kun saare faa bekjendte) Virksomhed havde havt nogen Anledning til dybere eller videre gaaende Studier i sproglig, i historisk og i andre Retninger.

Idet jeg da, med denne den nordiske Folkevises almindelige literære, historiske og sproglige Betydning for Øje, stræbte ved min Udgave af Danmarks Andel i den at bevare denne i saa stort et Omfang og i saa stor en Oprindelighed, som de mangeartede, for en stor Del først af mig fremdragne og benyttede Kilder tillode, lod jeg det tillige være mig magtpaaliggende paa den ene Side at tilføre den alt det Lys, jeg formaaede, og paa den anden Side at afvinde den alt det Udbytte for Videnskaben, som den var istand til at yde. Først naar Værket foreligger afsluttet, vil man vel tilfulde kunne overskue og rettelig vurdere dets Betydning; men allerede

nu turde dog ikke alene den derpaa anvendte Flid og Omhu, men ogsaa den der mulig beviste Indsigt og Dygtighed fortjene Anerkjendelse og — hvad jeg maa ønske her særlig at gjøre gjældende — vise mig i Besiddelse af Egenskaber, hvorpaa det ved den her attraaede Ansættelse kommer an. Det maa være mig tilladt her endnu i Forbigaaende at nævne nogle af de offenlig fremkomne Vidnesbyrd om den Interesse og Anerkjendelse, min Viseudgave har mødt udenfor Landets Grændser. Den har i Norge vakt en fornyet Iver for paa en grundig og videnskabelig Maade at bevare og benytte dette Lands Folkevisedigtning, og den lærde Udgiver af „Gamle norske Folkeviser" (Christiania 1855), Sophus Bugge, erkjender i sit Forord til samme (S. XI) med Hensyn til sine Indledninger, at „det meste skyldes Svend Grundtvigs grundige og omfattende Undersøgelser i hans store Udgave af Danmarks gamle Folkeviser, et Værk, som er aldeles uundværligt for Enhver, der vil erhverve sig nøjagtigt Kjendskab til de nordiske Folkeviser". Fra England foreligger, foruden den særdeles anerkjendende Omtale, det danske Værk flere Gange har erholdt i forskjellige Blade og Tidsskrifter, en ogsaa hvad Indledninger og Oplysninger til Viserne angaaer fornemmelig paa min Udgave grundet engelsk Samling i tre Bind: „Ancient Danish Ballads" ved Dr. Alexander Prior (London, 1860), hvor det i Indledningen (I, S. III) hedder: „The accomplished editor shows a most intimate acquaintance with the ancient literature, history and mythology of the northern nations, and of England ... His several introductions to these ballads display a depth of research that perhaps has never been devoted to any edition of popular poems". I Tydskland har navnlig den berømte Kjender af Middelalderens Literatur, den kejserlige Hofbibliothekar i Wien, Dr. Ferdinand Wolf paa flere Steder i sine Skrifter ydet den danske Udgiver den mest smigrende Anerkjendelse, saaledes naar han i en Afhandling om et vidt udbredt, ogsaa i en af vore Viser repræsenteret, Sagn fra Middelalderen siger (Denkschriften der kais. Akademie der Wissensch. philos. hist. Classe, VIII, S. 183): „Seit meiner Bekanntmachung der spanischen Bearbeitung dieser Sage, ist sie im Zusammenhange mit den vielen über ganz Europa verbreiteten, ihr mehr oder minder verwandten Traditionen und Versionen mehrmahls zum Gegenstande gelehrter Untersuchungen gemacht worden, wie von v. d. Hagen, Massmann und am erschöpfendsten und gründlichsten von Svend Grundtvig, der in seiner trefflichen Sammlung der Volkslieder Dänemarks nicht nur zuerst die darauf bezüglichen dänischen, isländischen und färöischen Volkslieder bekannt gemacht, sondern auch in der Einleitung dazu alle bisher bekannten oder von ihm neu aufgefundenen historischen und sagenhaften Überlieferungen zusammengestellt und kritisch geprüft hat. Am Schlusse dieser mit umfassender Gelehrsamkeit und grossem Scharfsinn geführten Untersuchung giebt er das übersichtliche Resultat mit folgenden Worten" etc. Her kan ogsaa anføres nogle Ord af den ansete tydske Lærde Felix Liebrecht der efter (i Eberts „Jahrbuch für romanische und englische Literatur" II, S. 132), at have udtalt en fra min afvigende Mening om et givet Sagns orientalske eller occidentalske Oprindelse, yttrer følgende: „Alles hier mit Bezug auf Grundtvig Bemerkte soll keineswegs dem Werth der Forschungen des gelehrten Dänen irgendwie zu nahe treten, denn wenn irgend jemand, so zolle *ich* den Resultaten derselben die

aufrichtigste Hochachtung und verfolge dieselben mit grösster Aufmerksamkeit". Ogsaa i Tydskland er udkommet en Oversættelse: „Dänische Volkslieder der Vorzeit aus der Sammlung von Svend Grundtvig, deutsch von R. Warrens" (Hamburg 1858), og desuden ere de til Niflung- og Diderik-Sagnene henhørende danske Viser oversatte efter min Udgave, og Indledningerne til dem benyttede i A. Baszmanns „Deutsche Heldensage" I og II (Hannover, 1857—58). Her kan ogsaa anføres, at den bøhmiske Lærde Dr. J. Feifalik fra en af min Udgaves Viser med dertil hørende Indledning hentede saa væsenlig Belæring angaaende et af ham alt forhen behandlet Æmne af Middelalderens Literatur, at han derved foranlediges (i Sitzungsberichte der Wiener Akademie der Wissensch. 1859. XXXII, S. 322 ff.) atter at komme tilbage til samme Gjenstand; og endelig kan nævnes den paa mine Arbejder grundede Monographi „Folkvisorna om Marsk Stig, akademisk Afhandling af O. Topelius" (Helsingfors, 1861).

Jeg kommer nu til den nærmere Paapegen af nogle saadanne Dele af min Udgave, som synes mig særlig at maatte kunne støtte nærværende Andragende og at vidne om min Duelighed til den her søgte Stilling. Til en grundig Forstaaen og en kyndig Belysning af vor Middelalders Folkevise udkræves da allerførst et fortroligt Kjendskab til Nordens Oldtid: dens Sprog, Liv, Tro, Digtning og Historie. Et saadant Kjendskab vover jeg at troe at jeg har viist paa mangfoldige Steder i det her omtalte Værk, hvor jeg ofte har havt Lejlighed til at oplyse selve vor Oldtid og at knytte vor Middelalder til den, ved at være den første til at opdage og paavise oldnordiske Æmners og Personers Forekomst i den danske Middelalders Viser. Jeg skal i saa Henseende exempelvis anføre, at jeg først (Danm. gl. Folkev. II, S. 238) har gjenkjendt det eddiske Oldkvad „Grógaldr" i den danske Svejdalsvise, og har, efter at denne Opdagelse havde ledet til den anden: at ogsaa Oldkvadet „Fjölsvinnsmál" gjenfandtes i samme Vise, (smstds II, S. 668 ff.) bidraget til yderligere at begrunde og oplyse den højst mærkelige Kjendsgjerning: at to mythiske Oldkvad, om hvis oprindelige Sammenhæng man alt ved deres Optegnelse paa Island i den tidlige Middelalder havde tabt enhver Erindring, nu ved Hjælp af den af dem i en fjern Fortid udgaaede, men først i det 16de Aarhundrede optegnede og endnu i Folkemunde levende danske Folkevise lade sig forbinde til en Enhed. (Jævnf. Lüning, Die Edda, Zürich, 1859, S. 23 ff. Sophus Bugge i Norske Vidensk. Selsk. Forhandlinger, 1860.) Jeg har først (Danm. gl. Folkev. I, S. 8) gjenfundet det eddiske Digt „Gripisspá" i en dansk Folkevise. Jeg har (smstds. I, S. 15—16) paavist, at den danske Vise om „Sivard og Brynild" slutter sig til de nordiske og ikke til de tydske Niflungsagn. Jeg har (smstds I, S. 24) først i en dansk Vise med Bestemthed gjenkjendt den nordiske Form af Atlesagnet. Jeg har (smstds I, S. 342) først gjenfundet Oldsagnet om Ragnar Lodbroks Ormekamp i en dansk Folkevise og tillige paavist dets Forekomst i et nordengelsk hertil ej tidligere henført Sagn. Jeg har i to danske Folkeviser (Nr. 27 og 28) gjenfundet det vistnok fra først af i et forgaaet nordisk Oldkvad behandlede og siden i den alt i Begyndelsen af 12te Aarhundrede tilværende islandske „Saga af Hrómundi Greipssyni" bevarede Sagn. Jeg har i en dansk Folkevise (Nr. 44) først gjenfundet Æmnet for den islandske „Illuga Saga Griðarfóstra". Jeg har først paa-

vist Slægtskabet mellem vor danske Vise om „Aage og Else" (Nr. 90) og den eddiske „Helgakviða Hundingsbana önnur"; og jeg har i en dansk Legendevise om Jesu Kors (Nr. 99) gjenfundet traditionel Paavirkning af Mythen om Balder og Høder. Her kan ogsaa henvises til min Indledning til Visen om „Hagbard og Signe" (Nr. 20) hvor dette Oldtidsæmne paa det fuldstændigste er gjennemgaaet.

Til at forstaae og at oplyse Nordens Middelalder og dens Digtning udkræves dernæst et omfattende Kjendskab til hele den europæiske Middelalder: dens Sæder, Liv og literære Efterladenskab. For mine Kundskaber i denne Retning foreligge Beviser i en Række Indledninger. Jeg skal i saa Henseende nævne min udførlige Indledning til Danm. gl. Folkev. Nr. 7, hvor jeg har gjennemgaaet Diderik af Berns Heltekreds og i Forbindelse dermed godtgjort, at de endnu bevarede dansk-svenske Dideriksviser dels netop ere de samme som Forfatteren af „Þiðriks saga" i det 13de Aarhundrede omtaler, og dels umiddelbart stamme fra de forgaaede nedertydske Viser, hvorpaa saavel Dideriksagaen som de til denne Sagnkreds hørende tydske Heltedigte fornemmelig grunde sig. Udgiveren af den svenske Dideriksaga G. O. Hyltén-Cavallius siger i den Anledning (Sagan af Didrik af Bern, Stockholm, 1854, S. XX): „Man har länge och med fog klagat öfver förlusten af dessa ej blott för Tysklands utan för hela Europas litteratur dyrbara fornsånger, då Svend Grundtvig under sina omfattande forskningar öfver danska folkvisorna oförmodadt framkommer med den upptäckten, att flera af de ursprungliga Didriks-qvädena ännu finnas qvar, churu icke mera i tysk utan i nordisk drägt." Jeg skal dernæst nævne min Indledning til Nr. 13, til hvilken de oven anførte Yttringer af Ferdinand Wolf referere sig. Her vises en endnu i dansk Tradition levende, men dog ogsaa alt i 16de Aarhundrede optegnet dansk Folkevise at være den samme som i det 12te Aarhundrede blev sungen i England, hvor den da blev henført til Knud den stores Datter, medens det yderligere paavises, at denne Vise eller dog dens Æmne baade spores meget længere tilbage i Tiden og sees at have gjennemvandret næsten hele vor Verdensdel og gjentagne Gange at være indblandet i forskjellige Landes, Personers og Tiders Historie lige ned til den longobardiske Historie fra det 7de Aarhundrede, ligesom den har efterladt sig talrige Spor i en Række af Middelalderens Digtninger i forskjellige Sprog. Jeg skal endvidere henvise til min Indledning til Nr. 30, i hvilken er givet nye Bidrag til Oplysning af de saa meget omtvistede historiske Grundlag for Sagnene om den saakaldte „Olger Danske", idet navnlig der først er henvist til Sandsynligheden af, at ogsaa den bekjendte Heruler Odoacer i det 6tte Aarhundrede har været mellem denne Sagnhelts historiske Forbilleder. Her kan ogsaa henvises til Indledningerne til Viserne om den hellige Stefan (Nr. 96), og om St. Jørgen (Nr. 103), samt om Hertugen af Brunsvig (Nr. 114), hvilken sidste giver en kritisk Sammenstilling af de forskjellige Tilsyneladelser af et i Middelalderen vidt udbredt Sagn, der foranledigede Dr. Feifalik, der forud havde behandlet samme Æmne, til at give den før nævnte yderligere Meddelelse i et Møde af det wienske Videnskabernes Akademi.

Ogsaa til Nordens Historie tør jeg troe i mit omtalte Værk at have ydet Bidrag af noget Værd. I saa Henseende skal jeg, foruden at henvise til Værkets 3die Del og Forordet til samme, her særlig nævne nogle saadanne

Tilfælde. I Indledningen til Nr. 121 er „Tovelille" og Sagnene om hende formentlig paa en afgjørende Maade viist at tilhøre Kong Valdemar den store, istedenfor som forhen antaget Kong Valdemar Atterdag. I Indledningen til Nr. 178 er det videre formentlig fyldestgjørende godtgjort, at hvad Hvitfeld og andre have om „Falkvor Lovmandsøn" hidtil med Urette er henført til vor Kong Valdemar Atterdags Dronning Helvig, medens det oprindelig har Hensyn til den svenske Kong Magnus Ladelaases Dronning af samme Navn. Ogsaa kan her nævnes min Indledning til Nr. 126, hvor Sagnet om Kong Valdemar den store, hans Søster og hans Frænde Buris er gjort til Gjenstand for en omhyggelig Undersøgelse, og hvor det i Forbindelse dermed er godtgjort, at dette Sagn i og med den oprindelig danske Vise har udbredt sig gjennem Holsten til hele Tydskland og endogsaa til slaviske Folk og da paa denne sin Vandring har søgt nye historiske Tilknytninger. Ogsaa kan henvises til Indledningerne til Viserne om Marsk Stig (Nr. 145) og om Niels Ebbesen (Nr. 156), hvor Visens Beretning er gjort til Gjenstand for en omhyggelig kritisk Sammenligning med alle saavel tydske som danske historiske Kilder. Endelig kan her nævnes Indledningen til Nr. 159 om Dronning Margrete og Kong Albrekt, der yder nye Oplysninger af historisk Interesse.

Disse Exempler maa være nok til at antyde, hvad der i mit sidst omtalte Hovedværk turde være godtgjort med Hensyn til mine Studier og Kundskaber ud over, hvad der directe angaaer Fortrolighed med de nordiske og andre Folks Folkeviser. Det turde heraf fremgaae, at om jeg end ikke ved Siden af det nævnte Værk har præsteret selvstændige videnskabelige Arbejder, saa har jeg dog i selve dette givet en Række af Beviser paa, at mine Studier ej have været af nogen ensidig eller indskrænket Art, men netop have strakt sig ud over Kundskabskredse, der dels falde ind under, dels blive af særlig Betydning for den samlede nordiske Philologi.

Idet jeg da gaaer ud fra den Betragtning, at den nordiske philologiske Videnskabs frugtbringende Indflydelse paa den nationale Dannelse er væsenlig afhængig af, at vort Folks egen Oldtid, der altid maa blive en Hovedgjenstand for denne Videnskab, dog ikke kommer til at staae som en fjern, uddød og afsluttet Verden, men at den historiske Traad, som uafbrudt slynger sig gjennem Nationens Liv, kommer til den nulevende Slægts Bevidsthed gjennem de historiske Mellemled af Sprogstadier, Livsformer og Aandsfostre, — vover jeg at udtale den Formening, at Universitetet ogsaa fremdeles vil have Brug for en dobbelt Repræsentation af den samlede nordiske Philologi: at det ved Siden af den udmærkede Lærde, der hidtil særlig har været kaldet til at hævde Oldsproget og ved dets grundige grammatikalske og lexicalske Behandling at befæste Grundvolden for den Videnskabsbygning, paa hvis Opførelse der først saa nylig er taget alvorlig fat, ogsaa vil have Brug for en dansk Mand med den fornødne Duelighed til at medvirke til Videnskabens Udvikling og Forplantelse, og da særlig til at knytte den gamle Tid til den nye, ved med fortroligt Kjendskab til hin at lade ogsaa den sproglige og literære Udvikling i de af Oldsproget udgaaede nynordiske Sprog gjennem Middelalderen og den nyere Tid komme til sin fulde Ret: at det vil have Brug for en Mand, der med den fornødne Kundskab og Modenhed forener Kald og Evne til gjennem det mundtlige Foredrag hos den studerende Ungdom at vække og nære Kjærligheden til Norden, det gamle

og det nye, at vejlede den til frugtbar Indsigt i de nordiske Sprog gjennem alle Tider, at aabne den de forbigangne Tiders Skrifter og lære den at kjende deres Tro og Digt, Liv og Sæder, altsammen med stadigt Hensyn paa den nationale Fortids levende Forbindelse med det nu levede Liv, de nu talte og skrevne Sprog, de nu blomstrende Literaturer og den hele nu vundne aandelige Udvikling, som det er vor Sag at fortsætte og forplante til de kommende Slægter.

Idet jeg vover at haabe, at det høje Ministerium vil turde troe i mig at have fundet en saadan Mand, maa det endnu være mig tilladt kortelig at omtale min personlige Stilling, der formentlig gjør det til en Nødvendighed ogsaa ved ydre Baand at knytte mig til Videnskaben, om jeg ellers ikke skal gaae tabt for den. Født 9. September 1824, blev jeg, efter alt i flere Aar at have lagt mig efter nordiske Sprog og Literatur og tillige at være optraadt som Forfatter, først 1846 Student ved Kjøbenhavns Universitet med Characteren Laudabilis, og tog derefter i Foraaret 1847 første Del af anden Examen. Allerede 1843 havde jeg i en Artikel i „Dansk Folkeblad" paavist Utilstrækkeligheden af de tidligere Udgaver af de gamle danske Folkeviser og bebudet en ny Udgave efter en stor Maalestok, og strax efter bestaaet Examen artium opfordredes jeg af Bestyrelsen for det danske Literatursamfund til at fremkomme med Forslag til en saadan Udgave. I Februar 1847 udkom min „Plan", og senere i samme Aar (August og December) min „Prøve" i to Oplag. I hele dette og en Deel af det følgende Aar førtes i Blade og Smaaskrifter om dette „Kæmpevisespørgsmaal" en levende Debat, hvori jeg gjentagne Gange deltog, senest med et særligt Skrift, „Etatsraad Molbech og Kæmpeviserne", der udkom i Marts 1848. Denne Debat havde foranlediget mig til at udsætte at absolvere anden Deel af anden Examen til Foraaret 1848; men da indtraadte en uforudset Afbrydelse i alle mine Planer og Studier, idet jeg i April 1848 indtraadte som frivillig Menig i Hæren, med hvilken jeg derefter deltog i alle tre Felttog, indtil jeg i Foraaret 1851 vendte tilbage til Kjøbenhavn som tjenstgørende Lieutenant i Armeens Linie og efter Istedslaget Ridder af Danebrogen. I Mellemtiden havde jeg under Vaabenstilstanden 1849—50 med Permission tilbragt et halvt Aar i Hovedstaden, hvor jeg da ordnede alle mine Optegnelser til Kæmpeviseudgaven, saa de vilde kunne benyttes af en anden, om jeg ikke selv skulde komme til at udføre Arbejdet; og strax efter min Tilbagekomst i 1851 lagde jeg da Haand paa Værket, hvoraf 1ste Hefte udkom 1853. Den militære Tjeneste, hvori jeg i to Aar efter Krigen vedblev at staae, øvede imidlertid en saa lammende Indflydelse paa min literære Virksomhed og mine Studier, at jeg fra 1ste Juli 1853 traadte à la suite, det vil sige fritoges for al Tjeneste, men ogsaa for al Løn; og i denne Stilling forblev jeg i næsten otte Aar, indtil Foraaret 1861. I dette Tidsrum, i hvilket jeg i sex Aar nød godt af det af Universitetets Consistorium bestyrede Smithske Stipendium, levede jeg udelukkende for mine Studier og min literære Virksomhed, ligesom jeg ogsaa da underkastede mig den før omtalte Magisterconferens ved Universitetet; og disse otte Læreaar skyldes det da væsenlig, at jeg nu vover at optræde som Candidat til en Lærerpost ved samme. Siden Foraaret 1861 har jeg imidlertid maattet opgive min frie Stilling og atter indtræde i activ Tjeneste ved Hæren, det første halve Aar i en Provindsby, det sidste halve, ved særlig Gunst, her i Ho-

vedstaden. Endnu er herved vel intet tabt; men denne min nuværende personlige Stilling er ganske vist i Længden uforenelig med Videnskabens Krav.

Naar jeg da herved fremstiller mig for den høje Minister for Danmarks Kirke- og Undervisningsvæsen, med underdanig Ansøgning om *nu* at vorde kaldet til Universitetet, da skeer dette med fast Tro paa mit Kald til en saadan Virksomhed, men dog i ydmyg Erkjendelse af min store Ufuldkommenhed; i det sikkre Haab, at min Virken ved Universitetet, om jeg nu kaldtes dertil, ikke vilde blive forgjæves, men ogsaa med den ængstende Følelse af, at *nu* maa en saadan Plads aabne sig for mig, hvis jeg ellers skal komme til at yde mit Fædrelands Videnskab og Literatur den Tjeneste, hvortil jeg troer mig kaldet. Jeg er nu snart 40 Aar gammel, og Lodden for mit følgende Liv maa nu kastes. Nu staar jeg rede med Lyst og med Evne til helt at leve for Videnskaben og navnlig ogsaa til ved det mundtlige Foredrag at fremme og forplante den, — noget, hvortil nogle Aars trykkende Venten, maaskee endog langt fra Hovedstaden, og tvungne Beskjæftigelse med fjernt liggende og sløvende Sysler let for bestandig turde gjøre mig uskikket.

Underdanig
Svend Grundtvig
Candidatus magisterii, Premierlieutenant,
Ridder af Danebrogen.

2 b.

(Svend Grundtvigs Skrivelse til Professor Martin Hammerich angaaende det ledige Docentur.)

Kbhn. 24/6 63

Højstærede Herr Professor!

Tag mig ikke ilde op, at jeg i denne for Dem saa travle Tid yderligere besværer Dem i Anledning af Concurrencesagen; men hvor det, som her for mig, gjælder Liv og Død: et hæderligt og med Guds Hjælp virksomt og nyttigt Liv, aandeligt Liv og Udvikling, eller en tærende daad- og haabløs aandelig Hendøen, der kan man ikke være saa nøjeregnende med Hensyn til sine Medmenneskers Tid.

Efter at jeg i Lørdags talte med Dem har jeg talt med Conferensraad Madvig og sagt ham omtrent det samme som jeg sagde Dem; jeg har henledt hans Opmærksomhed paa min personlige Stilling til det nu foreliggende Concurrencespørgsmaal, — et Moment, som formentlig turde komme i Betragtning, naar der dog ved Siden af Spørgsmaalet om, hvem der ved selve den afholdte Concurrence maatte siges at have bestaaet bedst, blev gjort andre Hensyn gjældende. Jeg fastholdt, at det var et for mit Vedkommende ikke oftere tilbagevendende Spørgsmaal: om jeg skulle tilhøre Videnskaben og Literaturen eller definitivt afskæres fra al Udsigt til at kunne leve for dem. Jeg fremhævede, at hvad der for mig var et Livsspørgsmaal, var for Lyngby kun et Tidsspørgsmaal, ikke blot fordi han er yngre, men ogsaa fordi hans særegne Dygtighed lader sig — endog rettest — henføre under en anden Benævnelse end „nordisk Philologi", saa at Vejen til Universitetet ikke vilde være ham (saaledes som

den, om *han* ansættes i *denne* Post vilde være mig) afskaaren; jeg yttrede min Formening om, at selve Lyngbys særegne Dygtighed vilde i fuldere Maal komme til sin Udvikling og bære sin Frugt for Videnskaben, om han kom til Univ. som Docent i „comparativ Philologi" og ikke paa denne Plads, hvor den første officielle Gjerning ifølge Forholdene vil blive at læse over „almindelig dansk Literaturhistorie". Jeg gjorde gjældende, at man ved at indstille ham til den eneste Post, hvortil jeg kunde aspirere, definitivt udelukkede og opoffrede mig, medens det samme ingenlunde vilde gjælde for Lyngbys Vedkommende, dersom man indstillede mig, — hvortil efter min Formening Concurrencen *ialfald berettigede.* Conferensraad Madvig hørte mig med velvillig Opmærksomhed og udtalte, at *han vilde finde det i sin Orden, om jeg gav de andre Medlemmer af Comiteen den samme Fremstilling som jeg havde givet ham.* Dette har jeg nu gjort. Jeg har hos et Par af Comiteens Medlemmer (Thorsen og Gislason) fundet den Forestilling, at jeg var en af høje Velyndere saa vel støttet Personlighed, at der ingen Fare var for mig: man mente (sagde Gislason) at kunne skaffe baade Lyngby og mig Plads ved Universitetet netop ved at sætte ham som Nr. 1 og mig som Nr. 2: Interessen for mig skulde da være stærk nok til at bringe os begge ind. (!!!) Jeg kunde kun give den Forsikkring, *at* dette beroede paa en Fejltagelse, *at* der næppe kunde være Tale om mere end to Universitetslærere i nordisk Philologi saa længe den classiske kun har to, og *at*, da *jeg* ikke kunde gaa ind under nogen anden Benævnelse, saa vilde Spørgsmaalet for mit Vedkommende aldrig mere vende tilbage, dersom jeg nu blev forkastet. Nr. 2 og Nr. 0 var for mig lige eet. — Prof. Vestergaard syntes, om jeg forstod ham ret, at indrømme 1) at jeg ingenlunde kunde siges at være besejret i selve Concurrencen, men snarere maatte siges at have sejret i den, da mine Svar paa de to af Comiteen stillede Spørgsmaal vare de mest tilfredsstillende, og da min større Forelæsning maatte erkjendes for et videnskabelig betydeligere Arbejde end Lyngbys; og 2) at man troede sig berettiget til for en Del at se bort fra selve Prøven og hen til en directe sammenlignende Bedømmelse af Lyngby og mig, vor videnskabelige Retning og forventede Betydning (hvad jeg anseer for en ligefrem Uretfærdighed, fordi derved gives det subjective Skjøn og den særegne Faginteresse det videste Spillerum).

Jeg har, som sagt, gjort *alle* Comiteens Medlemmer min Meddelelse; naturligvis uden at afæske dem nogen Udtalelse om den Vægt, de troede at maatte tillægge den. Conferensraad Wegener gav jeg desuden en Afskrift af de Anbefalinger, der ledsagede min for et Aar siden indgivne Ansøgning til Ministeriet, og som formentlig burde have foreligget Comiteen, eftersom jeg lod dem følge med mit til Comiteen stilede Andragende om at stedes til Concurrence. Da Ansøgningen med Tilbehør i sin Tid havde foreligget det philosophiske Facultet, og Prof. Thorsen ogsaa var bekjendt dermed, var det især med Hensyn til Conferensraad Wegener og Dem, at jeg lod Anbefalingerne følge med mit sidste Andragende til Comiteen. Jeg tillader mig da herved at tilstille Dem min Concept til den aargamle Ansøgning med vedhængende Afskrift af Anbefalingerne, som jeg beder Dem at gjennemlæse.

Og hermed være denne min Sag da anbefalet til Deres og de andre lærde Herrers samvittighedsfulde Overvejelse. Jeg er mig bevidst, at jeg

ikke søger noget, som jeg ikke anseer for ret, og at jeg ikke vilde ønske at forlede Nogen til at gjøre andet, end hvad de ansee for at være det.

Jeg forbliver, Herr Professor
Deres med Højagtelse
forbundne
Svend Grundtvig.

S. T.
Herr Prof. Dr. M. Hammerik R. af D.

3 a.

(Carl Ploug opfordrer Svend Grundtvig til at udarbejde og udgive Viseudgavens 5. Bind i Løbet af 3 Aar.)

6 Maj 1877.

Kjære Grundtvig!

Iaften modtog jeg Kirke og Undervisnings Ministeriets Anvisning paa 66 Kr. 66 Øre til Folkeviserne fra 1876 og imorges kom Bruuns Tilsigelse til Mødet paa Onsdag. Dette Sammentræf rørte op i en af mine stadige Kilder til Sorg: nemlig den Skam, som det er baade for Literatursamfundet og for Dem, at dette Værk, der skulde være Begges Storværk, i 25 Aar ikke har naaet Enden paa 4de Bind og i 3 Aar kun er rykket frem med et Hæfte Anmærkninger paa 12 Ark, hvoraf vel de lærde, men sandelig ikke de læge Subskribenter paa Folkeviserne kunne have nogen Fornøjelse. Hvor kan man tiltro det Samfund Livskraft, der sidder saa ynkelig fast i det største Arbejde, det har paataget sig? Og hvor kan De vente, at en saa hensynsløs og ilfærdig Minister som Fischer vedbliver at holde til Raadighed for Samfundet Aar efter Aar en Sum af 800 Kr, naar der af den i 3 Aar er brugt det første Aar Intet, det andet 333 Kr 33 Ø, det tredie 66,66 — i Alt af 2400 — 400?

Det er derfor, kjære Grundtvig, at jeg indstændigen beder Dem at gjøre Alvor af Deres Antydninger og halve Løfter paa vort Aarsmøde og at gjøre det paa en saadan Maade, at De lægger et nyt moralsk Baand paa Dem selv, da det gamle ikke har viist sig stærkt nok. Jeg foreslaar Dem nemlig i Samfundsraadets Møde paa Onsdag, naar Valgene ere foregaaede og Beslutning taget om Stolpes Arbejde, da at afgive en Erklæring, som De forlanger indført i Protokollen, omtrent af følgende Ordlyd.

„Som jeg paa Aarsmødet har udtalt, erkjender jeg Nødvendigheden af at fremme Folkevisernes Udgivelse hurtigere, end det i en Række Aar er sket. Jeg har derfor taget den Beslutning at udgive 5te Bind snarest muligt, delt i 3 Hefter, hvoraf jeg forpligter mig til at have det første færdigt i Begyndelsen af 1878 — med dette omdeles Afslutningen af 4de Bind — og de to følgende først i 1879 og 1880".

Tag nu dette Forslag — der selvfølgelig bliver mellem os — i velvilligste Overvejelse og bring det i mere eller mindre ændret Form i Udførelse; thi hverken De eller Samfundet kan være tjent med, at Arbejdet bliver ved at sove, og det er dog altid behageligere at vaagne af sig selv, end at vækkes paa ublid Maade af Andre.

Deres hengivne
C. Ploug

3 b.

(Svend Grundtvigs Svar.)

Platanvej. 7 maj 1877.

Kære Ploug!

Da jeg virkelig ikke har „sovet" over kæmpevisearbejdet, så er jeg ikke heller bleven vækket — hværken blidt eller ublidt — ved Deres råb. De må tro, at min ungdomskærlighed til vor gamle folkesang ingenlunde er kølnet i årenes løb, og De må da kunne vide, hvilken „*sorg*" — dyb og stadig sorg, i en ganske anden forstand, end De eller nogen anden kan føle en sådan i denne anledning — det har været og er mig, at mit „kæmpeværk" skrider så langsomt fremad og stundum synes at stå helt stille. Jeg trænger visselig ikke til „nye moralske bånd"; — de gamle er stærke nok og snære mig tit nok til blods, uden at nogen ser det. Ikke heller trænger jeg til tilskyndelser udenfra, som jeg heller aldrig har savnet. Jeg er Dem taknemmelig for den iver og varme for sagen, som har fremkaldt Deres skrivelse, ligesom jeg f. eks. har takket prof. Liebrecht i Lüttich for hans „offenes Sendschreiben" til mig i Germania 1876.

Men hverken andres eller min egen iver og utålmodighed kan gøre sagen klar og beherske alle de forhold, hvoraf en hurtigere fremme af mit hovedværk afhænger. De har tænkt Dem, at sagen kunde fremmes ved *en protokol;* men jeg frygter for, at denne nyeste diplomatiske panacé vilde her vise sig lige så uvirksom som i andre og større forhold; så jeg må bede Dem undskylde, at jeg her ikke kan følge Deres råd eller underskrive Deres opskrift.

Grunden til den langsomhed og de afbrydelser, folkeviseudgaven har måttet lide under, er ikke enten dovenskab eller karaktérløshed fra min side, men simpelt hen andre uafviselige arbejder, der alt for meget have lagt beslag på min tid og min kraft. Uafviselige i første række ere da sådanne arbejder, som påhvile mig i embeds medfør, hvorved da fornemmelig må tænkes på *universitetsforelæsningerne*, der undertiden — således som nu i de sidste halvandet år, da jeg har læst over dansk litteraturhistorie — optage mig så godt som helt. Dernæst har jeg også haft fuldt op af arbejder, som også må kaldes uafviselige, pålagte mig ved min stilling og tidsomstændighederne. Sådanne ere mine Eddaudgaver 1868 og 74; min norske fejde 1861 og 69; Retskrivningsordbøgerne 1870 og 72; Palladii Visitatsbog 1872; E. T. Kristensens af mig udgivne og oplyste Jyske folkeviser 1871 og 76; tilvejebringelsen, medens det endnu er muligt, af en fuldstændig, bevarende, håndskreven samling af Færøernes folkesange på 1000 ark, hvorpå er arbejdet i fem år 1872—76. Således også den mig ved min faders død 1872 tilfaldne uafviselige pligt til at tage virksom del i udgivelsen af hans skrifter (Salmer, Ordsprog, Krønnikerim, Bragesnak, Kæmpeviser, Kirkespejl &c). Talrige ere også de krav på større eller mindre tidsanvendelser, som stilles af samfund og enkelte personer, og som jeg også må ansé det for min pligt at imødekomme. Jeg skal kun minde om de talrige krav, jeg i løbet af de sidste 23 år har udført for det samfund, hvis formand De er, og i hvis navn De taler. Også Vidensk. selsk. og arnam. komm. have stillet krav til min arbejdskraft,

som ej kunde afvises. Og mange ere de forespørgsler, der rettes til mig fra inden- og udenlandske lærde og ulærde, og som jeg må besvare. I de sidste år har jeg således både måttet yde hjælp og oplysninger til en *svensk* folkeviseudgave og — efter en større målestok — været kaldet til medarbejder ved en i Amerika forberedt kritisk udgave af alle *engelsk-skotske* ballader, for hvilken min udg. af DgF. tages til mønster.

Endnu kan bemærkes, at 2 somre — forelæsningsferier à 3 måneder, som er min bedste samlede arbejdstid — har været unddraget mine litterære arbejder ved min hustrus ophold i Svejts og Tyskland 1873 og 74.

De må tro, kære Ploug, at det ligger mig tungt på sinde, således at se mit hovedværk og yndlingsarbejde sinket og besværliggjort, og De må være forvisset om, at jeg stadig har for øje at frigøre mig *så meget som muligt* for andre arbejder og at spare al den tid jeg kan opdrive til *dets* fremme.

Det sidst udkomne hæfte af værket, der vel, — deri har De ret — er mindre populært, men derfor ikke mindre vigtigt end noget foregående, og som, dersom det var trykt i almindelig 8vo og med Korpus, vilde udgøre nærmere 48 end 12 ark, det blev det mig kun muligt at få færdigt ved hjælp af en mig af den nuværende kultusminister tilstået fritagelse for et halvårs forelæsninger (sidste halvår 75). Siden har jeg som sagt måttet læse 3 semestre over dansk litteraturhistorie med anvendelse af så godt som min hele tid, med undtagelse af sidste „sommerferie", da jeg udarbejdede de Danske folkeæventyr, som havde ligget og ventet på mig i 20 år.

Nu — inden jeg modtog Deres venlige påmindelse — har jeg valgt (og kunnet med god samvittighed vælge) et andet forelæsningsæmne, for de næste 3 el. 4 semestre, som vil unde mig bedre tid til litterært arbejde, og jeg har afslået tilbud af pekuniært fordelagtig natur for den nærmeste fremtid, for at kunne sætte fuld kraft på udgaven af folkeviserne. Og det er mit faste håb, at jeg — skønt jeg samtidig må opfylde indgåede forpligtelser lige over for den amerikanske udgave af English and Scottish Ballads; må for Vid. Selsk. udgive Espersens bornholmske ordbog; må uden vederlag forestå udarbejdelsen af en færøsk ordbog; samt varetage udgivelsen af en række hidtil utr. hist. forelæsn. af min fader fra 1838, og forberede så vel en samlet udg. af hans poetiske arbejder som af samlinger til hans biografi — skal få det 1ste hæfte af DgF. V færdigt i dette år, samt en del trykt af slutningshæftet til IV, hvilket jeg da håber at få færdigt og udgivet tillige med V,2 i året 1878.

Dette er mit håb og min hensigt, og jeg har som sagt taget alle de forholdsregler, der står i min magt, for at nå den. Ydre, skrevne forpligtelser til at gøre, hvad jeg af indre drift heller end gærne gør, må jeg derfor ansé for lige så urimelige som unyttige; og jeg vover at håbe, at De, kære Ploug, ved at læse denne skrivelse vil få et indtryk af, at det ej heller vilde være ganske billigt at kræve dem af mig.

Deres
Med højagtelse hengivne
Svend Grundtvig

4.

(Carl Ploug meddeler Svend Grundtvig, at denne bør sætte sig det begrænsede Maal at faa afsluttet 5. Bind af Folkeviseudgaven. Skrevet to Maaneder før Sv. Grundtvigs Død 14 Juli.)

10 Maj 1883

Kjære Grundtvig!

De maa af Aars og Dags Taushed slutte, at det ikke er mig en Smule mere behageligt, end de fleste Andre, at minde gode Venner om, hvad der synes mig at være Deres Skyldighed. Og De maa tro, at i nærværende Tilfælde er det ikke en unødig Frygt for noget Medansvar, der driver mig, men Sorg over, at et stort og smukt, priseligt og ærefuldt Fortagende mere og mere udsættes for at blive liggende som halv Makulatur, til Skam og Skade for det Samfund, der har sat det i Gang, og til Skam for Dem, der har foreslaaet det og paataget Dem at udføre det.

Jeg behøver jo ikke at nævne, hvad det er jeg skriver om, men skal kun tilføje, at jeg iforgaars hævede det 3die af de 4 tilsagte Statsbidrag, af hvilke der endnu ikke har været Brug for een Øre, og at jeg ved et andet Ærende hos Thiele i Mandags erfarede, at 8 Ark henligge rentrykte mindst paa 2det Aar.

Medens De ufortrøden har arbejdet og arbejder paa mangt og meget Nyt, som De frivillig har paataget Dem, men hvoraf jeg Intet skal berøre, heller ikke det Foretagende, der er temmelig nær i Slægt med det ufuldendte, er det mig ufatteligt, at De ikke synes at kunne overtale Dem selv til at bringe det Gamle, hvorved Deres videnskabelige Ære dog for en væsentlig Del er vundet, til en Afslutning. Hertil vilde dog efter min Formeening kun behøves et ganske jevnt og andre Sysler ikke udelukkende Arbejde gjennem et Par Aar. Naar 5 Bind ere færdige, skønner jeg nemlig ikke rettere, end at De er fuldkomment berettiget til at være træt og til at overlade yngre Kræfter Bearbejdelsen af Deres ubenyttede Samlinger. Da vilde Deres og Samfundets gjensidige Forpligtelser jo ogsaa bogstavelig være opfyldte, saa at dette med god Samvittighed kunde lægge sig til at dø.

Deres hengivne
C. Ploug

5.

(Svend Grundtvig ansøger Ministeriet om Løntillæg og redegør for sine Arbejder og for sine pekuniære Forhold.)

København, d. 4de September 1879.

Til
det høje Kultusministerium.

Forholdenes ubønhørlige Krav tvinge mig til herved at paakalde det høje Ministeriums gunstige Bistand til at forskaffe mig en for mig og min Virksomhed højst fornøden og efter Omstændighederne formentlig billig

Forbedring i mine Kaar, et Tilskud til min Embedslønning, nøjagtig svarende til en dels allerede indtraadt, dels med dette Aars Udgang indtrædende Forringelse i mine Indtægter.

Aar 1863 fast ansat ved Universitetet som extraordinær Docent i nordisk Filologi, har jeg altsaa nu i en Tid af 16 Aar virket i denne Stilling og — som jeg vover at haabe — udfyldt den paa en tilfredsstillende Maade og saaledes, at min Virksomhed har omfattet alle Grene af min Videnskab, saa vel den nordiske Oldtids Sprog, Litteratur og Kultur som ogsaa dansk Sprog og dansk Litteratur fra Middelalderen og den nyere Tid.

Ogsaa min litterære Virksomhed i dette Tidsrum
(Sæmundar Edda, kritisk Haandudgave, 1868; 2den gjennemarbejdede Udgave. 1874.
Udsigt over den nordiske Oldtids heroiske Digtning. 1867.
Om Nordens gamle Litteratur. 1867.
Er Nordens gamle Litteratur norsk? 1869.
De gotiske Folks Vaabened. 1871.
Det danske Sprogs Tonelag. 1879.
Dansk Retskrivningsordbog. 1870.
Dansk Haandordbog. 1872.
Danmarks gamle Folkeviser, 4de Dels 1—4 Hæfte, 5te Dels 1—2 Hæfte. 1869—78.
Danske Kæmpeviser og Folkesange. 1867.
Danske Folkeæventyr, I—II. 1876—78.
Dr. Peder Palladius' Visitatsbog, kritisk Udgave med Indledning og Ordsamling. 1872.
N. F. S. Grundtvigs Digte i Udvalg. 1869.
Sammes kirkelige og folkelige Digtning. 1870.
Sammes Krønnikerim, Bragesnak, Kirkespejl, Mandsminde, Salmer og aandelige Sange m. m. dels i nye reviderede Udgaver, dels for første Gang udg. efter Haandskrift.)

har mere eller mindre umiddelbart været knyttet til og tjenende for min Embedsgjerning; ligesom ogsaa de ulønnede Stillinger jeg indtager og til Dels gjennem det hele eller det meste af det nævnte Tidsrum har indtaget: som Medlem af det kongelige Danske Videnskabernes Selskab og af sammes Ordbogskommission, af den arnæmagnæanske Kommission, af Bestyrelsen for Samfundet til den danske Litteraturs Fremme, og af Oldskriftafdelingen i det kongelige nordiske Oldskriftselskab, — paa forskjellig Maade have givet mig Lejlighed til at arbejde for de samme Formaal som jeg er kaldet til at tjene ved Universitetet.

Efter denne min 16aarige Virksomhed ved Universitetet og med mere end 30 Embedsaar bag mig, staar jeg endnu paa den Lønning, som er Begyndelsesgagen for tiltrædende Universitetslærere i normeret Plads, nemlig af 3200 Kroner aarlig. Som et Tillæg til denne min Lønning har jeg betragtet den mig lige fra min Ansættelse ved Universitetet og indtil afvigte Aar tilstaaede Andel i Kultusministeriets Understøttelser til videnskabelige Formaals Fremme, hvilken Andel i de nærmest forudgaaende Aar (efter at min Lønning var naaet op til det ovenfor angivne Normalminimum) havde været 400 Kr., som imidlertid ikke bleve mig til Del i indeværende Finansår. Ved Siden af de nævnte Indtægter har

jeg tillige siden 1867 som Kapitajn i Hærens Forstærkning oppebaaret et aarligt Honorar af 800 Kroner, hvilket imidlertid bortfalder med dette Aar i hvilket jeg naar den i Hærloven fastsatte Aldersgrænse.

I de sidste sex Aar har jeg saaledes haft en Indtægt af 3200+400+800 Kroner aarlig, hvortil i de to foregaaende Aar kom Dyrtidstillæg af 300 Kroner, altsaa 4400 el. 4700 Kroner. Denne min Indtægt er i Aar formindsket med de 400 Kr. fra Kultusministeriet, og vil ved dette Aars Udgang yderligere blive formindsket med de 800 Kr. Kapitajnshonorar, saa at min Indtægt i næste Aar vil, dersom intet nyt Dyrtidstillæg gives, være reduceret til Universitetsgagen af 3200 Kr. med Dyrtidstillæg for første Kvartal af 50 Kr.

Denne Udsigt stiller mig, under mine Forhold, hvorover jeg ikke ganske er Herre, aabenbar Nød for Øje; thi jeg vil, om der ikke nu gjøres noget for mig, endda langtfra have denne Sum af 3250 Kroner at leve af i næste Aar. Fra denne Sum maa nemlig først drages Præmien for den pligtige Overlevelsesrente, og derhos Afdrag og Forrentning og Omkostninger ved det Laan, som jeg Aar 1874 med Ministeriets Minde optog i Livrenteanstalten, til Bestridelse af de ved min Hustrus Sygdom nødvendiggjorte Rejser og Ophold i Udlandet, og disse Poster andrage (og ville endnu i fem følgende Aar andrage) tilsammen 933 Kroner aarlig. Hertil kommer, at jeg har maattet anse det for min Pligt lige over for min stadig syge og hjælpeløse Hustru, der er 13 Aar yngre end jeg, at sikre hende mod altfor beklagelsesværdig Nød ved min dødelige Afgang, ved at tegne endnu en Overlevelsesrente af samme Størrelse som den pligtige, hvilket koster mig c. 335 Kroner aarlig. Dette giver en Sum af 1268 Kroner, som forlods maa drages fra de 3250, der herved reduceres til — 1992[!] Kroner, hvilket Beløb øjensynlig er aldeles utilstrækkeligt til mit eget og min stadig lidende og sengeliggende Hustrus Underhold, selv om jeg tør gjøre Regning paa ved privat Arbejde at fortjene yderligere indtil 1000 Kroner, hvad dog selvfølgelig altid er meget usikkert.

Jeg maa her endnu tillade mig en lille Digression, til fuld og fornøden Forstaaelse af mine Forhold.

Af Kultusministeriets Budget udredes et Bidrag, der beregnes arkevis, til Udgivelsen af „Danmarks gamle Folkeviser". Det bør her udtrykkelig bringes i Erindring, at dette Tilskud ydes ikke til mig, men til det Samfund, som i øvrigt bekoster Værkets Udgivelse.

Da[1] det tør antages at være det høje Ministerium bekjendt, at der nu paa 8de Aar af den Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse, paa mit Andragende og under mit Ansvar for Anvendelsen, er udbetalt og fremdeles endnu i to Aar vil blive udbetalt til mig en aarlig Understøttelse af 800 Kroner, til Udarbejdelsen af en fuldstændig haandskreven Samling af færøske Folkeviser, samt til Udarbejdelsen af en dertil knyttet haandskreven færøsk Ordbog, der efter deres Fuldendelse skulle overgaa i et offentligt Biblioteks Eje. Jeg bør da i saa Henseende udtrykkelig bemærke, at jeg deraf ikke oppebærer Hvid eller Skilling for mit eget Vedkommende, men atter udbetaler den hele Sum til dem, der udføre Arbejdet efter den af mig lagte Plan, under min Ledelse og mit Tilsyn, saaledes at

[1 Ordet burde stryges, da perioden, efter Grundtvigs rettelser i koncepten, savner eftersætning.]

jeg for mit dermed forbundne betydelige Arbejde ikke har noget andet Vederlag end den Tilfredsstillelse, jeg tør føle ved at se et saa vidtløftigt og vigtigt Værk, som Fremtiden vil vide at skaffe, nærme sig sin Fuldendelse, i det det færøske Vise-Corpus nu er fuldfærdigt i 15 Kvartbind, og alle Excerpter til Ordbogen i Løbet af dette Aar ville være færdig nedskrevne paa løse Sedler, hvorefter den endelige Samling og Redaktion tør ventes fuldført i de tilbagestaaende to Aar.

Jeg tror her ej heller at burde lade uomtalt, at, ligesom jeg har ladet det være mig magtpaaliggende at redde og til Eftertiden at overgive alt hvad der er bevaret af det lille ejendommelige færøske Folks Sprog og Litteratur, saaledes har jeg nu alt i Løbet af 35 Aar (siden 1844) — fra først af som Forberedelse til min Udgave af Danmarks gamle Folkeviser, og senere knyttet til de af mig 1854—61 udgivne „Gamle danske Minder i Folkemunde", — ved flere hundrede Landsmænds Bistand, foretaget en storartet Indsamling af alle Haande mundtlig bevarede Minder af folkepoetisk og kulturhistorisk Art fra alle Egne af Danmark, og til Indsamling, Ordning, Registrering og Afskrivning af disse Sager har jeg allerede anvendt efterhaanden nogle Tusinde Kroner og maa anvende endnu fremdeles mindst et Par Hundrede Kroner aarlig, for en Gang at kunne efterlade mig disse Samlinger, — som jeg føler mig forvisset om, at baade Fædrelandet og Videnskaben i Fremtiden ville vide mig Tak for, — i en vel ordnet, let tilgængelig, haandskreven Stand.

I Henhold til samtlige her fremstillede Forhold og Omstændigheder er det, jeg herved vover hos det høje Ministerium saa indtrængende som muligt at andrage paa, at dette vil tage sig af min Sag og forskaffe mig den fornødne Forøgelse i mine Indtægter, svarende til den Afgang, jeg dels alt i Aar har lidt, dels ad Aare maa lide, nemlig tilsammen 1200 Kroner aarlig, om hvilken Sum jeg herved ansøger som et personligt Tillæg, i den Overbevisning, at min Virksomhed for Folk, Fædreland og Videnskab vel er denne Løn værd, og at denne Løn efter Forholdenes Beskaffenhed er absolut nødvendig til Virksomhedens Fortsættelse.

Underdanigst
Svend Grundtvig

[De originale dokumenters signatur i Dansk Folkemindesamling er følgende: 1 acd er henlagt ved 1 b i DFS 179, 1910/31; 2 ab og 5: DFS 169C, 1910/21; 3 ab og 4: DFS 178, 1910/30. — Renskriften af brevet 3 b er bevaret i Ny kgl. saml. 1538 2° vol. 11 og er herefter aftrykt ved Carl S. Petersen i Danske Studier 1907 207—10.]